

**СИЛАБУС**  
**дисципліни «Ландшафтознавство»**  
**на отримання першого (бакалаврського) рівня вищої освіти**  
**за спеціальностями 106 «Географія», освітньо-професійна програма «Географія»,**  
**014.07 Середня освіта (Географія) ОПП Середня освіта. Географія. Економіка**

Затверджено на засіданні кафедри фізичної географії протокол № 1 від 27 серпня 2020 р.

**Викладач: Міщенко Олена Віталіївна**, кандидат географічних наук, доцент

*Контактна інформація викладача:*

*Телефон* 0500143345

*Електронна пошта:* [mischenko.olena@eenu.edu.ua](mailto:mischenko.olena@eenu.edu.ua)

*Адреса викладання курсу:* вул. Потапова, 9, корпус С Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки

**1. Коротка анотація дисципліни.** Навчальна дисципліна «Ландшафтознавство» належить до нормативних дисциплін, яка формує системне уявлення про явища та природні процеси, які відбуваються в ландшафтній сфері Землі, вивчає геосистеми трьох основних ієрархічних рівнів: планетарного (ландшафтну сферу Землі), регіонального (фізико-географічні країни, зони, краї, області, райони) та локального (місцевості, урочища, та фації).

**2. Структура курсу:** лекції – 36 год. практичні – 36 год. самостійна робота 68 год. консультації – 10 год. (5 кредитів, 150 год.)

**3. Пререквізити і постреквізити дисципліни.**

**Пререквізити:**

– загальне землезнавство (здатність застосовувати знання і розуміння про географічну оболонку як планетарний природний комплекс або глобальну геосистему в цілому у найбільш загальних рисах її речовинного складу, наскрізних процесів інших загальних ознак)

– геологія (здатність характеризувати склад, будову, рухи та історію розвитку Землі, а також розміщення корисних копалин);

– геоморфологія та палеогеографія (здатність застосовувати знання і розуміння основних характеристик рельєфу земної поверхні, його походження, історію розвитку, сучасну будову (морфологію), процеси, що відбуваються за його участі (динаміку рельєфу) з метою наступного використання відкритих законів та закономірностей у практичній діяльності людини із облаштування географічного простору;

– ґрунтознавство з основами географії ґрунтів (здатність визначати генезис ґрунтів (тобто походження та утворення), будову, склад та властивості ґрунтів; сформулювати уявлення про закономірності географічного поширення ґрунтів, про утворення та розвиток родючості ґрунту, як найважливішої його властивості);

– гідрологія (знання природних вод Землі та гідрологічних процесів);

– метеорологія та кліматологія (здатність до розуміння закономірностей розвитку і протікання фізичних процесів в атмосфері, їх зв'язок з природними процесами інших геосфер);

**Постреквізити:** прикладне ландшафтознавство, ландшафтна експертиза, фізична географія України, фізична географія материків і океанів, географічне моделювання і прогнозування.

**4. Мета та основні задачі дисципліни.**

**Мета** вивчення дисципліни – сформулювати наукові уявлення про природні й антропогенні геосистеми ландшафтної сфери Землі, процеси і явища, які відбуваються в геосистемах різного таксономічного рівня.

Основними **завданнями** навчальної дисципліни є: ознайомити студентів із теорією та методологією науки ландшафтознавство, хронологічними та хронологічними закономірностями ландшафтної сфери Землі, природними комплексами Землі.

## **5. Результати навчання (компетентності).**

### *Інтегральна компетентність*

- здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми, що характеризуються комплексністю та невизначеністю умов у професійній діяльності з географії або у процесі навчання із застосуванням сучасних теорій та методів дослідження природних та суспільних об'єктів та процесів (**ІК**).

### *Загальні компетентності (ЗК)*

- здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях. (**ЗК 1**);
- знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності (**ЗК 2**);
- здатність до проведення досліджень на відповідному рівні (**ЗК 6**);
- здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел (**ЗК 7**);
- здатність працювати автономно (**ЗК 9**);
- здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя (**ЗК 12**).

### *Спеціальні (фахові, предметні) компетентності (ск)*

- здатність брати участь у плануванні та виконанні наукових та науково-технічних проектів (**ФК 1**);
- здатність застосовувати знання і розуміння основних характеристик, процесів, історії і складу природи і суспільства (**ФК 2**);
- здатність здійснювати збір, реєстрацію і аналіз даних за допомогою відповідних методів і технологічних та програмних засобів у польових і лабораторних умовах (**ФК 3**);
- здатність застосовувати кількісні методи при дослідженні сфер ландшафтної оболонки (**ФК 4**);
- здатність аналізувати склад і будову геосфер (у відповідності до спеціалізації) на різних просторово-часових масштабах. (**ФК 5**);
- здатність інтегрувати польові та лабораторні спостереження з теорією у послідовності: від спостереження до розпізнавання, синтезу і моделювання (**ФК 6**);
- знання і використання специфічних для географічних наук теорій, парадигм, концепцій та принципів відповідно до спеціалізації (**ФК 7**);
- самостійно досліджувати природні матеріали та статистичні дані (у відповідності до спеціалізації) в польових і лабораторних умовах, описувати, аналізувати, документувати і презентувати результати (**ФК 8**);
- здатність до планування, організації та проведення досліджень і підготовки звітності (**ФК 9**);
- здатність ідентифікувати та класифікувати відомі і реєструвати нові об'єкти у географічній оболонці, їх властивості та притаманні ним процеси (**ФК 10**);
- здатність працювати в колективах виконавців, у тому числі в міждисциплінарних проектах (**ФК 11**).

## **6. Програма навчальної дисципліни.**

### **Змістовий модуль 1. Теорія та методологія ландшафтознавства**

**Тема 1. Історія розвитку ландшафтних ідей і ландшафтознавства.** Періоди формування ландшафтознавства. Перспективні напрями та підходи у сучасному ландшафтознавстві. 1.3. Розвиток ландшафтознавства в зарубіжних країнах.

**Тема 2. Об'єкт, предмет і завдання ландшафтознавства, його місце в системі географічних наук.** Об'єкт ландшафтознавства. Поняття про природні територіальні комплекси. Системний підхід при вивченні ландшафтів. Предмет ландшафтознавства. Місце ландшафтознавства у системі географічних наук. Мета і головні завдання ландшафтознавства. Структура ландшафтознавства. Роль і місце ландшафтознавства в системі підготовки вчителя географії.

**Тема 3. Поняття про географічний ландшафт та його структуру.** Поняття ландшафт. Три трактування терміну ландшафт. Ландшафт – вузлова одиниця ієрархії ПТК.

**Тема 4. Основні закономірності регіональної диференціації географічної оболонки.** Основні організаційні рівні геосистем. Природні чинники регіональної диференціації геосистем. Внутрішньоландшафтна (локальна) диференціація.

**Тема 5. Ландшафтна сфера Землі.** Історія дослідження ландшафтної сфери Землі. Поняття ландшафтної сфери. Структура ландшафтної сфери.

**Тема 6. Фізико-географічне районування. Типологічна класифікація ландшафтів.** Принципи і методи фізико-географічного районування. Сучасна схема фізико-географічного районування України. Типологічна класифікація ландшафтів, основні типологічні одиниці, критерії виділення.

**Змістовий модуль 2. Хорологічні та хронологічні закономірності ландшафтної сфери Землі. Природні комплекси Землі**

**Тема 7. Просторова структура ландшафтів.** Основні поняття та положення просторової структури ландшафтів. Вертикальна або компонентна структура. Горизонтальна або морфологічна структура рівнинних ландшафтів. Ландшафтна структура гірських територій.

**Тема 8. Функціонування, динаміка і розвиток ландшафтів.** Функціонування ландшафтів. Динаміка ландшафтів. Інваріант. Антропогенні зміни ландшафтів. Стійкість ландшафтів до антропогенних впливів. Розвиток та саморозвиток ландшафтів.

**Тема 9. Парагенетичні ландшафти.** Історія досліджень парагенетичних та пара динамічних систем. Ландшафтні зв'язки. Класифікація фазій відповідно до умов міграції хімічних елементів.

**Тема 10. Історія дослідження ландшафтних комплексів морів і океанів.** Історія дослідження ландшафтних комплексів морів і океанів. Класифікація водних ландшафтів. Структура підводного ландшафту. Фізико-географічне районування Світового океану.

**Тема 11. Антропогенне ландшафтознавство.** Історія формування антропогенного ландшафтознавства. Основні напрями досліджень антропогенного ландшафтознавства. Глобальні та регіональні проблеми антропогенних ландшафтів

## **7. Організація навчання.**

Навчальний процес включає: лекції з використанням мультимедіапроектора та інших ТЗН; практичні заняття, самостійну роботу. При викладанні лекційного курсу застосовуються *методики проблемного та евристичного* навчання шляхом застосування таких *форм навчання* як аналітичні та проблемні лекції та дискусії. Мета проведення таких лекцій – розвиток у студентів логічного та самостійного осмислення матеріалу, який стосується дисципліни ландшафтознавство. Практичні заняття плануються з кожної теми, включають підготовку до практичних занять за вказаним планом; виконання контрольних завдань; виконання завдання дослідницького характеру; критичний огляд наукових публікацій за обраною проблематикою. Застосовуються такі *форми та методи навчання*: презентація результатів дослідження, в т.ч. виступ на конференції, кейс-метод, презентації, які готують студенти самостійно, а потім презентують для групи. Самостійна робота студентів передбачає: підготовку до практичних занять, опрацювання рекомендованої наукової літератури, написання повідомлень, тез та доповідей, підготовку до контрольних робіт та іспиту. Завдання самостійної роботи студентів вважаються виконаними, якщо вони: здані у визначені терміни; повністю виконані (розкривають тему завдання); не мають логічних і тематичних помилок. Прийом і консультування щодо виконання завдань самостійної роботи студентів проводяться викладачем згідно встановленого графіку. При умові невиконання однієї із зазначених умов, кількість балів знижується на 1 бал. При умові невиконання і відсутності завдання оцінюється 0 балами.

*Форми контролю:* поточне оцінювання (письмова контрольна робота (ПКР), тези (ТЕ), тести (Т), розгляд ситуацій (РС), виконання (ПЗ) та здача практичних завдань (О), семінари (С), розгляд

кейсів (К), модульний контроль, підсумковий контроль у формі заліку, модульний контроль, підсумковий контроль у формі іспиту.

## 8. Політика курсу.

**Академічна доброчесність:** виконані завдання студентів мають бути їх оригінальними дослідженнями чи міркуваннями. Відсутність посилань на використані джерела, фабрикавання джерел, списування, втручання в роботу інших осіб є прикладами можливої академічної недоброчесності. Виявлення ознак академічної недоброчесності в письмовій роботі студента є підставою для її незарахування, незалежно від масштабів плагиату чи обману.

**Відвідування занять** дає можливість отримати задекларовані загальні та фахові компетентності, вчасно і якісно виконати завдання. Пропущені заняття можна відпрацьовувати у визначений час згідно графіка. За умови індивідуального навчального графіка студент має можливість отримати позитивну оцінку завдяки виконанню планових завдань та контрольного опитування. У будь-якому випадку студенти зобов'язані дотримуватися термінів, визначених для виконання усіх видів робіт, передбачених курсом.

**Політика щодо дедлайнів та перескладання:** роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку. Складання модулів відбувається лише раз, відповідно до встановленого терміну, оскільки є можливість отримати бали на іспиті.

**Політика виставлення балів.** Враховуються бали поточного (40 балів), модульного або підсумкового оцінювання (60 балів). При цьому враховуються присутність на заняттях та активність студента під час занять; вимоги академічної доброчесності; своєчасність виконання завдання.

### Шкала оцінювання

| Оцінка в балах за всі види навчальної діяльності | Оцінка       |
|--------------------------------------------------|--------------|
| 90 – 100                                         | Відмінно     |
| 82 – 89                                          | Дуже добре   |
| 75 - 81                                          | Добре        |
| 67 -74                                           | Задовільно   |
| 60 - 66                                          | Достатньо    |
| 1 – 59                                           | Незадовільно |

### Структурно-логічна схема організації занять та поточного оцінювання отриманих компетентностей

| Фахові компетенції                                                                                                                    | Методи та форми навчання  |                                                                                                 | Оцінка сформованості компетентностей |     |
|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------|-----|
|                                                                                                                                       |                           |                                                                                                 | Форма контролю                       | Бал |
| Змістовий модуль 1. <b>Теорія та методологія ландшафтознавства</b>                                                                    |                           |                                                                                                 |                                      |     |
| Тема 1. Історія розвитку ландшафтних ідей і ландшафтознавства                                                                         |                           |                                                                                                 |                                      |     |
| Здатність застосовувати знання і розуміння основних характеристик, процесів, історії і складу природи і суспільства                   | Лекція (2 год)            | Вступна лекція                                                                                  | Робота на лекції                     | 0,5 |
|                                                                                                                                       | Практичне заняття (2 год) | Пояснення, Обговорення Розгляд ситуаційних завдань                                              | О, ПЗ, С                             | 1   |
|                                                                                                                                       | Самостійна робота         | Опрацювання лекційного матеріалу. Рекомендованої літератури, Інтернет-джерел. Виконання завдань | ПКР, ТЕ                              | 0,5 |
| Тема 2. Об'єкт, предмет і завдання ландшафтознавства, його місце в системі географічних наук                                          |                           |                                                                                                 |                                      |     |
| Здатність до розуміння об'єкту, предмету і завдання ландшафтознавства, його місце в системі географічних наук                         | Лекція (2 год)            | Тематична лекція                                                                                | Робота на лекції                     | 0,5 |
|                                                                                                                                       | Практичне заняття         | -                                                                                               | -                                    |     |
|                                                                                                                                       | Самостійна робота         | Опрацювання лекційного матеріалу. Виконання завдань                                             | ПКР, ТЕ                              | 0,5 |
| Тема 3. Поняття про географічний ландшафт та його структуру                                                                           |                           |                                                                                                 |                                      |     |
| Здатність ідентифікувати географічний ландшафт; здатність досліджувати його структуру чинники зміни вартості грошей у часі; здатність | Лекція (2 год)            | Проблемна лекція                                                                                | Робота на лекції                     | 1   |
|                                                                                                                                       | Лекція (2 год)            | Тематична лекція                                                                                | ПЗ, О, С                             | 3   |
|                                                                                                                                       | Практичні заняття (6 год) | Пояснення Обговорення                                                                           | ПКР, ТЕ                              | 1   |
|                                                                                                                                       | Самостійна робота         | Опрацювання лекційного матеріалу.                                                               |                                      |     |

|                                                                                                                                                                                                                                 |                           |                                                                                                 |                         |     |
|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------|-----|
|                                                                                                                                                                                                                                 |                           | Виконання завдань                                                                               |                         |     |
| Тема 4. Основні закономірності регіональної диференціації географічної оболонки                                                                                                                                                 |                           |                                                                                                 |                         |     |
| Здатність до аналізування основних закономірностей регіональної диференціації географічної оболонки; здатність систематизувати зональні та азональні чинники диференціації географічної оболонки.                               | Лекція (2 год)            | Лекція-конференція                                                                              | Робота на лекції        | 0,5 |
|                                                                                                                                                                                                                                 | Практичне заняття (4 год) | Пояснення Обговорення                                                                           | РС, О                   | 2   |
|                                                                                                                                                                                                                                 | Самостійна робота         | Опрацювання лекційного матеріалу. Рекомендованої літератури, Інтернет-джерел. Виконання завдань | ПКР, ТЕ                 | 1   |
| Тема 5. Ландшафтна сфера Землі                                                                                                                                                                                                  |                           |                                                                                                 |                         |     |
| Здатність застосовувати кількісні методи при дослідженні сфер ландшафтної оболонки; здатність до аналізу структури ландшафтної сфери Землі, формування контрастних середовищ                                                    | Лекція (4 год)            | Проблемна лекція                                                                                | Робота на лекції        | 0,5 |
|                                                                                                                                                                                                                                 | Практичне заняття         | Проблемний виклад матеріалу Обговорення                                                         | РС, С                   | 1   |
|                                                                                                                                                                                                                                 | Самостійна робота         | Опрацювання лекційного матеріалу. Виконання завдань                                             | ПКР, ТЕ                 | 1   |
| Тема 6. Фізико-географічне районування                                                                                                                                                                                          |                           |                                                                                                 |                         |     |
| Здатність до застосовування фізико-географічного районування як методу фізико-географічних досліджень. в основу якого покладено ландшафтно-генетичний принцип                                                                   | Лекція (2 год)            | Тематична лекція                                                                                | Робота на лекції        | 1   |
|                                                                                                                                                                                                                                 | Лекція (2 год)            | Тематична лекція                                                                                | О, ПЗ                   | 2   |
|                                                                                                                                                                                                                                 | Практичні заняття (4 год) | Пояснення Обговорення                                                                           | ПКР, ТЕ                 | 2   |
|                                                                                                                                                                                                                                 | Самостійна робота         | Опрацювання лекційного матеріалу. Виконання завдань                                             |                         |     |
| Кількість балів за модуль 1                                                                                                                                                                                                     | Лекція                    |                                                                                                 |                         | 4   |
|                                                                                                                                                                                                                                 | Практичне заняття         |                                                                                                 |                         | 9   |
|                                                                                                                                                                                                                                 | Самостійна робота         |                                                                                                 |                         | 6   |
| Максимальна кількість балів за модуль 1                                                                                                                                                                                         |                           |                                                                                                 |                         | 19  |
| Змістовий модуль 2. Хорологічні та хронологічні закономірності ландшафтної сфери Землі. Природні комплекси Землі                                                                                                                |                           |                                                                                                 |                         |     |
| Тема 7. Просторова структура ландшафтів                                                                                                                                                                                         |                           |                                                                                                 |                         |     |
| Здатність застосовувати знання щодо просторової структури ландшафтів; вміння демонструвати знання щодо вертикальної, морфологічної та часової структури ландшафтів; вміння картографувати ПТК локального та регіонального рівня | Лекція (4 год)            | Тематична лекція                                                                                | Робота на лекції        | 1   |
|                                                                                                                                                                                                                                 | Практичне заняття (4 год) | Пояснення Обговорення                                                                           | О, ПЗ, С                | 2   |
|                                                                                                                                                                                                                                 | Самостійна робота         | Опрацювання лекційного матеріалу. Виконання завдань                                             | ПКР, ТЕ, Е, розділ ІНДЗ | 1   |
| Тема 8. Функціонування, динаміка і розвиток ландшафтів                                                                                                                                                                          |                           |                                                                                                 |                         |     |
| Здатність до розуміння усіх процесів функціонування ландшафтів; здатність до розуміння якісних і кількісних змін у ландшафті; здатність обґрунтовувати провідні закономірності еволюції ландшафту                               | Лекція (4 год)            | Тематична лекція                                                                                | Робота на лекції        | 1   |
|                                                                                                                                                                                                                                 | Практичне заняття (2 год) | Пояснення Обговорення                                                                           | О, ПЗ                   | 1   |
|                                                                                                                                                                                                                                 | Самостійна робота         | Опрацювання лекційного матеріалу. Виконання завдань                                             | ПКР, ТЕ                 | 1   |
| Тема 9. Парагенетичні ландшафти                                                                                                                                                                                                 |                           |                                                                                                 |                         |     |
| Здатність до аналізу парагенетичних систем різного генезису; вміння характеризувати й виокремлювати природні, природно-антропогенні, антропогенні екотони                                                                       | Лекція (4 год)            | Проблемна лекція Тематична лекція                                                               | Робота на лекції        | 0,5 |
|                                                                                                                                                                                                                                 | Практичне заняття (2 год) | Пояснення Обговорення                                                                           | О, ПЗ                   | 1   |
|                                                                                                                                                                                                                                 | Самостійна робота         | Опрацювання лекційного матеріалу. Виконання завдань                                             | ПКР                     | 0,5 |
| Тема 10. Ландшафтні комплекси морів і океанів                                                                                                                                                                                   |                           |                                                                                                 |                         |     |
| Здатність застосовувати знання з теорії ландшафтознавства при вивченні ландшафтних комплексів морів і океанів                                                                                                                   | Лекція (2 год)            | Тематична лекція                                                                                | Робота на лекції        | 0,5 |
|                                                                                                                                                                                                                                 | Практичне заняття         | -                                                                                               | -                       |     |
|                                                                                                                                                                                                                                 | Самостійна робота         | Опрацювання лекційного матеріалу. Рекомендованої літератури, Інтернет-джерел.                   | ПКР, ТЕ                 | 0,5 |
| Тема 11. Антропогенне ландшафтознавство                                                                                                                                                                                         |                           |                                                                                                 |                         |     |
| Здатність інтегрувати польові та лабораторні спостереження з теорією в послідовності: від спостереження до розпізнавання, синтезу і моделювання; здатність ідентифікувати та                                                    | Лекція (4 год)            | Тематична лекція                                                                                | Робота на лекції        | 1   |
|                                                                                                                                                                                                                                 | Практичне заняття (8 год) | Пояснення Обговорення                                                                           | О, С, ПЗ, К             | 6   |

|                                                                                                                                                                                                        |                   |                                                     |         |     |  |
|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------|-----------------------------------------------------|---------|-----|--|
| класифікувати відомі і реєструвати нові об'єкти у географічній оболонці, їх властивості та притаманні ним процеси                                                                                      | Самостійна робота | Опрацювання лекційного матеріалу. Виконання завдань | ПКР, ТЕ | 3   |  |
| Тема 12. Ландшафти заповідних територій                                                                                                                                                                |                   |                                                     |         |     |  |
| Здатність ідентифікувати та класифікувати відомі і реєструвати нові об'єкти у географічній оболонці, їх властивості та притаманні ним процеси                                                          |                   |                                                     |         | 0,5 |  |
| Тема 13. Гуманістичне ландшафтознавство                                                                                                                                                                |                   |                                                     |         |     |  |
| Знання і використання специфічних для географічних наук теорій, парадигм, концепцій та принципів.                                                                                                      |                   |                                                     |         | 0,5 |  |
| Кількість балів за модуль 2                                                                                                                                                                            | Лекція            |                                                     |         | 4   |  |
|                                                                                                                                                                                                        | Практичне заняття |                                                     |         | 10  |  |
|                                                                                                                                                                                                        | Самостійна робота |                                                     |         | 7   |  |
| Максимальна кількість балів за модуль 2                                                                                                                                                                |                   |                                                     |         | 21  |  |
|                                                                                                                                                                                                        |                   |                                                     |         |     |  |
| Здатність продукувати ідеї, володіти теорією, методологією ландшафтознавства, вирішувати проблеми із застосуванням сучасних теорій та методів дослідження природних та суспільних об'єктів та процесів |                   |                                                     |         |     |  |
| Загальна максимальна кількість балів                                                                                                                                                                   |                   |                                                     |         | 40  |  |

## 9. Завдання до самостійної роботи

Самостійне завдання полягає у виконанні реферату відповідно до поданої нижче тематики. Самостійна робота повинна мати обсяг 15-20 сторінок рукописного тексту на аркушах формату А-4, переплетених або поданих у файловій папці. У роботі мають бути представлені такі структурні частини: титульна сторінка, оформлена за стандартними вимогами, зміст, вступ із обґрунтуванням структури роботи, основна частина, висновки, список використаних джерел, додатки.

При вивченні курсу “Ландшафтознавство” студентам пропонується самостійно опрацювати такі теми:

1. Виникнення та еволюція поняття ландшафт, геосистема. Ландшафт і близькі терміни.
2. Властивості ландшафту.
3. Концепції аквального ландшафтознавства.
4. Географічні ідеї В.В. Докучаєва.
5. Еволюція становлення науки ландшафтознавства.
6. Етнічний ландшафт. Пасіонарний підхід у ландшафтознавстві.
7. Сакральний ландшафт.
8. Політичний ландшафт.
9. Ландшафт у полі естетичних теорій.
10. Ландшафт у живописі.
11. Ландшафт у поезії.
12. Поняття меж в ландшафті на сучасному етапі.
13. Розвиток ландшафтознавства в зарубіжних країнах.
14. Синергетика ландшафту.
15. Лісові антропогенні ландшафти.
16. Філософії та ландшафтознавство.
17. Історія розвитку та особливості гірського ландшафтознавства.
18. Дорожні ландшафти.
19. Сільськогосподарські ландшафти.
20. Висотна диференціація антропогенних ландшафтів.
21. Ландшафтознавчі ідеї Д. Л. Армада.
22. Ландшафтознавчі ідеї М. А. Солцева.
23. Районування у ландшафтознавстві.
24. Інформаційні зв'язки у ландшафтних системах.
25. Глобальні і регіональні зміни у ландшафтній сфері.
26. Соціально-економічні функції геосистем.
27. Тафальні ландшафти.
28. Сучасний розвиток Українського ландшафтознавства.
29. Белігеративні ландшафти
30. Водні антропогенні ландшафти

## 10. Підсумковий контроль успішності навчання.

Форма контролю – іспит.

### Питання для контролю

1. Об'єкт мета і завдання ландшафтознавства.
2. Відомі ландшафтознавці, їх вклад у науку. Ландшафтознавчі школи
3. Ландшафтна сфера Землі, її структура.
4. Історія дослідження ландшафтної сфери Землі
5. Концептуальна модель міського ландшафту.
6. Висотна диференціація міських ландшафтів.
7. Історія дослідження ландшафтних систем морів і океанів.
8. Антропогенне ландшафтознавство: історія питань і сучасний стан проблем
9. Природні фактори диференціації геосистем.
10. Класифікація геосистем відповідно до оцінки умов міграції хімічних елементів.
11. Геоекотон, класифікація, приклади.
12. Поняття ландшафт, його вертикальна структура. Чим відрізняються ієрархічні ряди природних компонентів за М. Солнцевим і Д. Армандом.
13. Урочища рівнинного ландшафту їх класифікація.
14. Основоположники вчення про ПТК
15. Перший період становлення ландшафтознавства
16. Другий період становлення ландшафтознавства
17. Третій період становлення ландшафтознавства
18. Розвиток ландшафтознавства у зарубіжних країнах
19. Перспективні напрями та підходи у сучасному ландшафтознавстві.
20. Природні та інтегральні геосистеми, їх характерні риси.
21. Основні властивості ПТК
22. Типологічна класифікація ландшафтів.
23. Сакральний ландшафт, класифікація.
24. Основні критерії виділення відділу, системи, підсистеми ландшафтів (приклади).
25. Основні критерії виділення групи, типу, підтипу ландшафтів (приклади).
26. Основні критерії виділення роду, підроду, виду, підвиду ландшафтів (приклади).
27. Морфологічна структура рівнинних ландшафтів.
28. Сучасна схема фізико-географічного районування України.
29. Історія формування сучасної схеми фізико-географічного районування України
30. Співвідношення регіональних і типологічних одиниць ландшафтного поділу території
31. Прикладні ландшафтознавчі дослідження.
32. Поняття ландшафт, ПТК, геосистема, екосистема.
33. Місце ландшафтознавства в системі географічних наук.
34. Роль і місце ландшафтознавства в системі підготовки вчителя географії
35. Структура ландшафтознавства
36. Зміни ландшафтів спричинені антропогенними чинниками. Зворотні і незворотні зміни.
37. Властивості ландшафтів.
38. Фація рівнинного ландшафту. Приклади фацій, що займають частину мікроформи, всю мікроформу, частину елементу мезоформ рельєфу.
39. Підурочище, просте урочище, складне урочище рівнинного ландшафту, приклади.
40. Поліструктурність міських ландшафтів
41. Функціонування ландшафтів. Головні процеси функціонування ландшафтів.
42. Динаміка ландшафтів. Інваріант
43. Статистична та динамічна складові ПТК.
44. Парагенетичні ландшафти.
45. Ландшафтні зв'язки, їх види
46. Загальні закономірності еволюційних змін геосистем (за Гродзинським М. Д.)
47. Водні ландшафти, їх класифікація. Клас річкових ландшафтів. Клас озерних ландшафтів.

48. Водні ландшафти, їх класифікація. Клас мілководних ландшафтів. Клас водноповерхневих ландшафтів. Клас донних ландшафтів.
49. Горизонтальна та вертикальна морфологічна структура водних ландшафтів.
50. Три трактування терміну ландшафт.
51. Методи фізико-географічного районування.
52. Ландшафтно-антропогенні системи, категорії, приклади.
53. Ландшафтно-техногенні системи, категорії, приклади.
54. Особливості фізичного зв'язку компонентів ПТК. Радіаційні і теплові умови. Водний баланс.
55. Ярусність гірських ландшафтів.
56. Морфологічна будова гірського ландшафту.
57. Класифікація антропогенних ландшафтів
58. Селитебність ландшафтів Волинської області
59. Розвиток і саморозвиток ландшафтів
60. Стійкість ландшафтів
61. Структура ландшафтів Волинської області
62. Тип мішано-лісові. Рід алювіально-зандрові ландшафти .
63. Тип мішано-лісові. Рід озерно-зандрові ландшафти .
64. Тип мішано-лісові. Рід моренно-зандрові ландшафти .
65. Тип мішано-лісові. Рід моренні ландшафти .
66. Тип мішано-лісові. Рід денудаційні ландшафти
67. Тип мішано-лісові. Рід лесові ландшафти.
68. Тип мішано-лісові. Рід надзаплавні терасові ландшафти.
69. Тип мішано-лісові. Рід заплавні ландшафти.
70. Тип мішано-лісові. Рід болотні ландшафти
71. Тип лісостепові. Рід лесові ландшафти.
72. Тип широколистяно-лісові. Рід товтрові ландшафти.
73. Тип широколистяно-лісові. Рід денудаційних ландшафтів.
74. Тип лісостепові. Рід надзаплавних терасових ландшафтів.
75. Тип лісостепові. Рід заплавних ландшафтів.
76. Тип степові ландшафти. Рід лесових ландшафтів.
77. Тип степові ландшафти. Рід денудаційних ландшафтів.
78. Тип степові ландшафти. Рід ландшафтів подів.
79. Тип степові ландшафти. Рід терасово-дельтових ландшафтів.
80. Тип степові ландшафти. Рід лиманно-морських ландшафтів.
81. Тип степові ландшафти. Рід ландшафти кіс і пересипів.
82. Ландшафтна структура фізико-географічної країни Українські Карпати
83. Ландшафтна структура фізико-географічної країни Кримські гори
84. Підклас передгірні карпатські ландшафти.
85. Підклас низькогірні карпатські ландшафти
86. Підклас середньогірні карпатські ландшафти
87. Підклас гірських ландшафтів – міжгірських улоговин Українських Карпат.
88. Підклас кримські передгірські ландшафти
89. Підклас низькогірні і середньогірні ландшафти Криму
90. Підклас гірських південнобережних ландшафтів Криму

## **11. Методичне забезпечення курсу**

Міщенко О. В. Ландшафтознавство: практикум / О. В. Міщенко. – Луцьк : Вежа-Друк, 2017 – 62 с. Вченою радою Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки надано гриф “Рекомендовано” (протокол № 6 від 25.05.2017р., наказ № 157-з 25.05.2017 р.)

Міщенко О. В. Ландшафтознавство: курс лекцій/ Олена Віталіївна Міщенко. – Луцьк : Вежа-друк, 2018 – 100 с.

## **12. Рекомендована література:**

## Основна література

1. Галицкий В. И. Методические рекомендации по ландшафтным исследованиям территории СССР в целях рационального природопользования / В. И. Галицкий, В. Т. Гриневецкий, В. С. Давыдчук – К.: изд-во МГИ, 1982. – 28 с.
2. Денисик Г. І. Регіональне антропогенне ландшафтознавство / Г. І. Денисик, О. В. Тімець. – Навчальний посібник. – Вінниця: Едельвейс і К, 2010. – 168 с.
3. Исаченко А. Г. Ландшафтоведение и физико-географическое районирование / А. Г. Исаченко. – М.: Высшая школа, 1991. – 366 с.
4. Исаченко А. Г. Теория и методология географической науки / А. Г. Исаченко. – М.: Издательский центр “Академия”, 2004. – 400 с.
5. Калесников С. В. Общие географические закономерности Земли / С.В. Калесник. – М.: Мысль, 1970. – 283 с.
6. Колбовский Е. Ю. Изучаем ландшафты / Е. Ю. Колбовский. – Ярославль: Академия развития, 2004. – 288 с.
7. Ландшафти і сучасність: [ зб. наук. Праць / відп. ред. Г. І. Денисик ]. – Київ – Вінниця: Гіпаніс, 2000. – 289 с.
8. Маринич О. М. Удосконалена схема фізико-географічного районування України / О. М. Маринич [та ін.] // Укр. геогр. журн. – 2003. – № 1. – С. 16–17.
9. Марцинкевич Г. И. Основы ландшафтоведения / Г. И. Марцинкевич, Н.К. Клицунова, А. Н. Мотузок. – Минск: Высшая школа, 1986. – 206 с.
10. Міллер Г. П. Ландшафтознавство: теорія і практика: навч. посібн. / Г. П. Міллер, В. М. Петлін, А. В. Мельник. – Львів: Видавничий центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2002. – 172 с.
11. Міщенко О. В. Ландшафтознавство: практикум / О. В. Міщенко. – Луцьк : Вежа-Друк, 2017 – 62 с. Вченою радою Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки надано гриф “Рекомендовано” (протокол № 6 від 25.05.2017р., наказ № 157-з 25.05.2017 р.)
12. Міщенко О. В. Ландшафтознавство: курс лекцій/ Олена Віталіївна Міщенко. – Луцьк : Вежа-друк, 2018 – 100 с.
13. Мильков Ф. Н. Ландшафтная сфера Земли / Ф. Н. Мильков. – М. : Мысль, 1990. – 207 с.
14. Мильков Ф. Н. Физическая география. Учение о ландшафте и географическая зональность / Ф. Н. Мильков. – Воронеж: изд-во ВГУ, 1986. – 328 с.
15. Мисник Г. А. Основы меліорації і ландшафтознавства / Г. Мисник, Б. Куліковський. – К.: Інкос, 2005. – 465 с.
16. Основы ландшафтознавства /С. В. Міхелі. – Київ – Кам’янець-Подільський: Абетка Нова, 2002. – 184 с.
17. Петлін В. М. Концепції сучасного ландшафтознавства / В. М. Петлін. – Л. : видавн. центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2006. – 351 с.
18. Чупахин В. М. Основы ландшафтоведения / В. М. Чупахин. – М.: Просвещение, 1987. – 204 с.
19. Юренков Г. И. Основные проблемы физической географии и ландшафтоведения / Г. И. Юренков. – М.: Просвещение, 1982. – 218 с.

## Додаткова література

20. Влияние человека на ландшафт: [ сборник статей / отв. ред. К. Н. Дьяконов].– М. : Мысль, 1987. – 206 с.
21. Гангнус А. А. Ритмы нашего мира (о цикличности природных процессов) / А. А. Гангнус. – М. : Мысль, 1971. – 142 с.
22. Гриневецкий В. Т. Про закон ландшафтної організованості географічної оболонки / В. Т. Гриневецкий // Український географічний журнал. – 2007. – №2. – С. 65-74.
23. Гродзинський М. Д. Пізнання ландшафту: місце і простір : монографія / М. Д. Гродзинський. – У 2-х т. – К. : Вид.-поліграф. центр “Київський Університет”, 2005. – 246 с.
24. Гродзинський М. Д. Основы ландшафтної екології : підручник /

М. Д. Гродзинський. – К. : Вид-во "Либідь", 1993. – 224 с.

25. Дмитрук О. Ю. Урбаністична географія з основами урбоекології (ландшафтознавчий аспект) / О. Ю. Дмитрук. – К. : вид-во, КГУ, 2000. – 140 с.

26. Исаченко А.Г. Прикладное ландшафтоведение / А. Г. Исаченко. – Л.: изд-во ЛГУ, 1986. – 149 с.

27. Котлов Ф. В. Изменение геологической среды под влиянием деятельности человека / Ф. В. Котлов. – М. : Недра, 1978. – 263 с.

28. Крупеников И. А. Некоторые проблемы рекультивации земель ( создание новых культур ландшафтов ) / И. Крупеников, А. Холмецкий. – М. : Знание, 1999.– 48 с.

29. Круть И. В. Введение в общую теорию Земли: Уровни организации геосистем / И. В. Круть. – М.: Мысль, 1978. – 367 с.

30. Мильков Ф. Н. Человек и ландшафты / Ф. Н. Мильков. – М. : Мысль, 1973. – 222 с.

31. Михайлов Н. И. Физико-географическое районирование / Н. И. Михайлов. – М. : изд-во МГУ, 1995. – 183 с.

32. Міщенко О. В. Ландшафти Волинської області /О. В. Міщенко/ Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: географія. – Тернопіль: СМП "Тайп". – №2. (випуск 41). – 2016. – С.72-77.

33. Міщенко О. В. Еколого-господарська оцінка сучасного стану ландшафтів Волинської області / О. В. Міщенко /Природа Західного Полісся та прилеглих територій: зб. наук. пр. Східноєвроп. нац. ун-ту ім. Лесі Українки. – 2016. – № 13. – С. 19–24.

34. Преображенский В. С. Ландшафты в науке и практике / В. С. Преображенский. – М. : Знание, 1991. – 48 с.

35. Петлін В. М. Синергетичні залежності в організації природних територіальних систем [Текст] / В. М. Петлін. – Львів: Видавничий центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2013. – 396 с.

36. Рельеф и ландшафты: [ зб. наук. Праць / под. ред. Н. А. Гвоздецкого]. – М.: изд-во МГУ, 1987. – 208 с.

37. Ритмичность природных явлений : доклады на ежегодных чтениях памяти Л. С. Берга 1967 – 1971 / отв. ред. А. В. Шнитников и В. А. Зубаков. – Л.: Наука, 1973. – 255 с.

38. Ритмы и цикличность в природе: [зб. наук. праць / отв. ред. Г.К. Тушинский]. – М.: Мысль, 1990. — 224 с.

39. Теоретичні, регіональні, прикладні напрями розвитку антропогенної географії і ландшафтознавства: матеріали II Міжнародної наукової конференції 5– 8 жовтня 2005 р. / МОіНУ, Українське географічне товариство, ВДПУ, КТУ. – Кривий Ріг: видавничий дім, 2005. – 214 с.